

Hoe verder na het invullen van de gids Zelfevaluatie Palliatieve Zorg

Onderwijsmateriaal en hulpmiddelen m.b.t. Kwaliteitskader beschikbaar op Palliaweb¹, een selectie

Versie: februari 2022

Onderstaande geeft een selectie van onderwijsmateriaal en hulpmiddelen die gebruikt kunnen worden nadat de Zelfevaluatie is gedaan en er behoefte is aan verdieping en scholing over specifieke onderwerpen in een team.

Deze selectie en andere onderwerpen uit het Kwaliteitskader zijn te vinden op [Hulpmiddelen palliatieve zorg \(palliaweb.nl\)](https://palliaweb.nl) en [Onderwijsmaterialen \(palliaweb.nl\)](https://palliaweb.nl). De rubrieken 1-9 komen overeen met de indeling van de Zelfevaluatiegids. Dit is een levend document; en geheel of op onderdelen vrij te gebruiken.

Dit document is opgesteld door de landelijke werkgroep zelfevaluatie van PZNL in samenspraak met een adviseur Leren & Praktijk van IKNL.

Voor algemene informatie over Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland: [Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland \(palliaweb.nl\)](https://palliaweb.nl)

- [Animatie Kwaliteitskader palliatieve zorg](#): in 2 minuten een beknopte samenvatting van het Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland (2017).
- [Zorgproces-schema patiënt in palliatieve zorg](#): een visuele samenvatting van het Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland, het maakt de stappen van de patiënt in de palliatieve zorg zichtbaar.
- [Meetinstrumenten in de palliatieve zorg](#): overzicht van meetinstrumenten die kunnen worden ingezet in de zorg voor de individuele patiënt in alle stadia van de palliatieve fase op alle locaties van zorg.
- [Workshop Introductie palliatieve zorg](#) met onderdeel 4 over meetinstrumenten; om zelf te organiseren met als docent een specialist pz/consulent pz.

2. Markering

- [Animatie Markering van de palliatieve fase](#): in 2 minuten een beknopte samenvatting van het markeren van de palliatieve fase en aandacht voor [SPICT.NL](https://spict.nl).
- [Workshop Introductie palliatieve zorg](#) met onderdeel 3 over Markeren; om zelf te organiseren met als docent een specialist pz/consulent pz.
- [Vragenlijst Palli](#): helpt bij het markeren van de palliatieve fase voor mensen met een verstandelijke beperking; een vragenlijst als instrument.
- [Meetinstrumenten in de palliatieve zorg](#): overzicht meetinstrumenten, die kunnen worden ingezet in de zorg voor de individuele patiënt in alle stadia van de palliatieve fase op alle locaties van zorg.
- [Workshop Introductie palliatieve zorg](#) met onderdeel twee over markeren stervensfase en hoe praktisch te handelen. Deze workshop kan je zelf organiseren met als docent een specialist pz/consulent pz.
- [Surprise Question Algemeen](#) als markeringskaart; hulpmiddel bij het markeren van de palliatieve fase, hiermee kunnen zorgverleners tijdig anticiperen op (aankomende) problemen. Er zijn markeringskaarten specifiek voor de ziektebeelden: COPD, Hartfalen, Dementie en Parkinson.

¹ de onderstreepte tekst geeft de link aan naar de websitepagina

3. Gezamenlijke besluitvorming

- Workshop Gezamenlijke besluitvorming: om zelf te organiseren met als docent een specialist pz/consulent pz.
- Samen beslissen: de dialoog tussen arts en patiënt: een video van een minicollege (9 min.) over de dialoog en de stappen van gedeelde besluitvorming.
- Begin een goed gesprek - Samen beslissen (website en toolkit): een hulpmiddel met informatie en tips over wat zorgverleners kunnen doen om beter en vaker samen te beslissen en waarom dit belangrijk is.

4. Proactieve zorgplanning

- Animatie Wat is proactieve zorgplanning: in 2 minuten wordt uiteengezet dat proactieve zorgplanning een proces van gesprekken is waarin de zorgverlener de waarden, wensen en behoeften van de patiënt leert kennen, aandacht heeft voor de naasten en afspraken vastlegt en deelt.
- Hulpmiddelen proactieve zorgplanning voor de 1^e en 2^e lijn: diverse hulpmiddelen te gebruiken voor de zorgverlener ingedeeld naar Algemeen, Voor specifieke doelgroepen en Implementatie.
- Leidraad proactieve zorgplanning (2020) geeft overzicht van de stappen bij het proces van proactieve zorgplanning. Ook is er een digitaal invulformulier om afspraken voortkomend uit de gesprekken met de patiënt uniform vast te leggen.
- Tijdig praten over het levenseinde: handreiking met aanknopingspunten voor artsen om het gesprek met de patiënt aan te gaan over wensen en verwachtingen rond het einde van het leven.
- Workshop Zorg rondom het einde van het leven met onderdeel één over 'Tijdig spreken levenseinde, welk moment is geschikt'. Deze workshop kan je zelf organiseren met als docent een specialist pz/consulent pz.
- Goed voorbeeld: Proactieve palliatieve zorgplanning behoort tot het Verbeterprogramma Palliatieve Zorg (2012-2016) van ZonMw.
- Checklist palliatieve zorg voor mensen met een verstandelijke beperking: een hulpmiddel om de advance care planning voor de patiënt in kaart te brengen. Daarnaast is er ander materiaal zoals een folder ACP en een gespreksleidraad voor zorgverleners over behandelbeleid met tips om het gesprek tijdig aan te gaan.

5. Symptoomlast op de 4 dimensies

Algemene vragen bij symptoomlast op de 4 dimensies

- Workshop Zorg rondom het einde van het leven met onderdeel 'Meest voorkomende symptomen in de stervensfase'; om zelf te organiseren met als docent een specialist pz/consulent pz.
- Meetinstrumenten in de palliatieve zorg: overzicht van meetinstrumenten, gericht op fysiek, psychisch, sociaal en multidimensionaal, die kunnen worden ingezet in de zorg voor de individuele patiënt in alle stadia van de palliatieve fase op alle locaties van zorg; onderdeel van het Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland.
- Informatiekaarten over palliatieve zorg: zes informatiekaarten over verschillende onderdelen van palliatieve zorg (o.a. palliatieve sedatie behandelbeperkingen) die het gesprek tussen zorgverlener en patiënt ondersteunen. De informatiekaarten helpen bij het geven van begrijpelijke voorlichting.

5.1 Fysieke dimensie

- I-HARP: hulpmiddel bij het identificeren van patiënten met HARtrfalen met Palliatieve zorgbehoeften, bevat een signaleerfunctie en geeft tips.
- Meetinstrumenten in de palliatieve zorg: voor de fysieke dimensie zijn dit functionele status, kortademigheid, klachten van de mond, ondervoeding, pijn en vermoeidheid.
- Palliatieve zorg bij COPD (casus): casus die leert aandacht te besteden aan de vier dimensies van palliatieve zorg bij COPD leren omgaan met de herziene richtlijn Palliatieve zorg bij COPD (2021)

5.2 Psychische dimensie

- Animatie Delier in de palliatieve fase geeft een beknopte samenvatting over delier in de palliatieve fase.
- Meetinstrument DOS-schaal bevat observaties van verbaal en non-verbaal gedrag die symptomen van delier weergeven.
- Meetinstrumenten in de palliatieve zorg: voor de psychische dimensie zijn dit angst, somberheid, vermoeidheid.

5.3 Sociale dimensie

- Meetinstrumenten in de palliatieve zorg: voor de sociale dimensie is dit monitoren belasting mantelzorg.

5.4 Spirituele dimensie

- Zingeving in de palliatieve zorg: animatie met aandacht voor het Diamantmodel, wat het is en hoe het werkt.
- Zingeving in de palliatieve zorg (leerwerkplaats): deze leerwerkplaats (e-learning) geeft handvatten om vragen en dilemma's op het gebied van spiritualiteit en zingeving te herkennen en te begeleiden.

6. Deskundigheid

- Methodiek Besluitvorming in de palliatieve fase helpt zorgprofessionals (multidisciplinair) adequaat te reageren op problemen, situaties en symptomen die zich voordoen.
- Methodiek Signalering in de palliatieve fase helpt verzorgenden bij het signaleren, interpreteren en verwoorden van de belangrijkste zorgproblemen van zorgvragers (incl. dementie). Materialen: set signaleringkaarten en werkblok, en een implementatietraining om de methodiek eigen te maken.
 - Handreiking implementatie Signalering in de palliatieve fase: het opzetten van een implementatieplan binnen de organisatie met daarbij een format implementatieplan.
- Zorgpad Stervensfase: hulpmiddel om de kwaliteit van zorg in de stervensfase te optimaliseren; een zorgdossier, checklist en evaluatie-instrument.
- Workshop Effectieve communicatie bestaat uit de onderdelen 'Actief luisteren, Stiltes en Empathie'; om zelf te organiseren met als docent een specialist pz/consulent pz.
- Effectieve communicatie tussen huisarts en patiënt in de palliatieve zorg: vragen en stellingen over Aanwezigheid, Actuele onderwerpen aan de orde stellen en Anticiperen op diverse scenario's (AAA-items). Te gebruiken als hulpmiddel om te overdenken individueel of met collega's te bespreken.
- Workshop Complexe omstandigheden: over arts-patiënt relatie, overbehandeling versus palliatieve onder behandeling voor artsen en andere zorgbehandelaars; om zelf te organiseren met als docent een specialist pz/consulent pz.

- [Voorlichtingsmateriaal over palliatieve zorg bij niet westerse-migranten](#) om passende zorg te verlenen, waaronder gesprekskaarten en een gesprekswijzer. Daarnaast zijn er ook diverse [onderwijsmodules voor mbo, hbo en wo](#) beschikbaar
- [In gesprek over de laatste levensfase](#): voorlichtingsvideo in vier talen (Papiamentu, Turks, Marokkaans-Arabisch, Mandarijn) om mensen met een migratieachtergrond voor te lichten over de laatste levensfase. De [bijsluiter](#) geeft aan hoe de zorgverlener (huisarts, POH, SOG) de films kan gebruiken.
- [Oog voor naasten! \(handreiking\) \(palliaweb.nl\)](#): een praktische handreiking voor zorgprofessionals om aandacht te hebben voor naasten voor en na overlijden van patiënten met een levens verkortende ziekte of kwetsbaarheid.

7. Coördinatie en continuïteit

- [Coördinatie en continuïteit](#) themapagina met informatie (standaard en criteria) over wat wordt verstaan onder coördinatie en continuïteit.

8. Netwerk

- [Samenwerking in de palliatieve zorg](#) themapagina over samenwerken met o.a. een filmpje over samenwerken tussen de 1^e en 2^e lijn en informatie over netwerken palliatieve zorg.

9. Evenwichtige zorgverleners

- [Workshop Evenwichtige zorgverlener](#): over risicofactoren, burn-out signalen, diverse meetinstrumenten voor persoonlijke balans, werken aan persoonlijke en teambalans te gebruiken in teamverband; om zelf te organiseren met als docent een specialist pz/consulent pz.
- [CURA-instrument](#): ondersteunt zorgverleners bij de omgang met 'morele stress', belasting die je ervaart wanneer je twijfelt aan goede zorgverlening; te gebruiken individueel maar ook tijdens intervisie of teamoverleg.